

ผนวก ข

ระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน
พ.ศ. ๒๕๔๕

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔ มาตรา ๒๓ วรรคสอง และวรรคสาม มาตรา ๒๔ วรรคสอง มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๖ วรรคสองและวรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงออกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๔๕”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในระเบียบนี้

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

“ประธานกรรมการ” หมายความว่า ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

“คณะอนุกรรมการ” หมายความว่า คณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการแต่งตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่สืบสวนและสอบสวนข้อเท็จจริง รับฟังคำชี้แจงและพยานหลักฐาน และจัดทำรายงานในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนเสนอต่อคณะกรรมการ

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

“คำร้อง” หมายความว่า เรื่องที่มีผู้ร้องเรียน และให้หมายความถึงเรื่อง
คณะกรรมการหยิบยกขึ้นพิจารณาด้วย

“ผู้รับผิดชอบคำร้อง” หมายความว่า เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน
แห่งชาติ และ/หรือคณะอนุกรรมการที่ได้รับมอบหมายให้เป็นเจ้าของคำร้อง

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า บุคคลภายนอกซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งขึ้น
เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ข้อ ๔ ให้ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติรักษาการตามระเบียบนี้
ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้ ให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน
แห่งชาติเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด

หมวด ๑

การร้องเรียนด้วยวาจา

ข้อ ๕ ในกรณีที่ผู้ซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ทำการแทนไม่ประสงค์จะยื่น
คำร้องเป็นหนังสือ ให้ผู้ซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ทำการแทนมีสิทธิร้องเรียนด้วยวาจาได้ดังนี้

(๑) การร้องเรียนทางโทรศัพท์ ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับคำร้องบันทึกการร้องเรียน
ตามแบบที่คณะกรรมการกำหนด แบบดังกล่าวอย่างน้อยจะต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับวันเดือนปี
ที่รับเรื่อง ชื่อที่อยู่และ/หรือหมายเลขโทรศัพท์ที่ติดต่อได้โดยสะดวกของผู้ซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน
หรือผู้ทำการแทน ข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์อันเป็นเหตุแห่งการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการ
ละเมิด

(๒) การร้องเรียนด้วยวาจา ณ สำนักงาน ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับคำร้องดำเนินการ
เช่นเดียวกับกรณีตาม (๑) และดำเนินการจัดให้ผู้ซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ทำการแทน
ลงลายมือชื่อในแบบที่เจ้าหน้าที่ได้บันทึกการร้องเรียน เว้นแต่ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ทำการ
แทนไม่ประสงค์จะลงลายมือชื่อก็ให้บันทึกเหตุดังกล่าวไว้ ทั้งนี้ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับคำร้องออกไปรับคำร้อง
ให้แก่ผู้ซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ทำการแทนดังกล่าวด้วย

ข้อ ๖ ในกรณีที่ไม่ว่าจบันที่การร้องเรียนได้ตามแบบที่คณะกรรมการได้กำหนด หรือในกรณีที่ได้รับการร้องเรียนนอกสถานที่ตั้งสำนักงาน หรือมีเหตุจะต้องดำเนินการเพื่อแก้ไขเยียวยาผู้ซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยเร่งด่วน ให้ผู้รับคำร้องดำเนินการไปตามความเหมาะสม และจัดให้มีการบันทึกการร้องเรียนเรื่องที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนนั้นในภายหลัง

ข้อ ๗ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถติดต่อกับผู้ซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้องเรียนด้วยวาจาหรือผู้ทำการแทนตามที่อยู่หรือหมายเลขโทรศัพท์ที่ได้ให้ไว้แล้ว ให้เสนอคณะกรรมการเพื่อพิจารณาญาติเรื่องที่ร้องเรียนนั้น เว้นแต่คณะกรรมการเห็นสมควรให้ทำการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อไป

ข้อ ๘ ในกรณีที่การร้องเรียนด้วยวาจา หากไม่ได้กระทำโดยผู้ซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ทำการแทน การปฏิบัติในกรณีดังกล่าวให้เป็นไปตามมาตรา ๒๕ วรรคแรก

หมวด ๒

การร้องเรียนด้วยวิธีการอื่นใด

ข้อ ๙ ผู้ซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ทำการแทน อาจร้องเรียนต่อคณะกรรมการด้วยวิธีการอื่นนอกจากวิธีการที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๓ และมาตรา ๒๔ ดังต่อไปนี้

- (๑) การยื่นคำร้องโดยส่งทางโทรสาร
- (๒) การยื่นคำร้องโดยส่งเป็นข้อความทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E – mail) หรือสื่ออื่นๆ
- (๓) การยื่นคำร้องโดยส่งผ่านส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ ตามที่คณะกรรมการจะกำหนดและประกาศต่อไป
- (๔) การยื่นคำร้องโดยผ่านองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนที่เป็นเครือข่าย ตามที่คณะกรรมการจะกำหนดและประกาศต่อไป

ข้อ ๑๐ ให้นำความในข้อ ๘ มาใช้บังคับกับการร้องเรียนตามข้อ ๙ และด้วยวิธีการอื่นใดด้วยโดยอนุโลม

หมวด ๓

การร้องเรียนต่อองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนและกรณีอื่นๆ

ข้อ ๑๑ องค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนที่สามารถรับเรื่องร้องเรียนและพิจารณาเบื้องต้น เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการ ตามมาตรา ๒๔ ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (๑) มีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
- (๒) มีการดำเนินกิจกรรมที่หลากหลายและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง
- (๓) ไม่มีวัตถุประสงค์ในทางการเมืองหรือมุ่งคำกำไรจากการดำเนินกิจการ

องค์การเอกชนที่มีคุณสมบัติตามวรรคหนึ่งจะรับเรื่องร้องเรียนและเสนอเรื่องดังกล่าวต่อคณะกรรมการได้ โดยมีการแจ้งชื่อไว้กับคณะกรรมการแล้ว ทั้งนี้คณะกรรมการอาจไม่รับการแจ้งชื่อก็ได้ ในกรณีที่เห็นว่าองค์การเอกชนนั้นไม่มีคุณสมบัติตามวรรคหนึ่ง

ข้อ ๑๒ หากองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนที่แจ้งชื่อไว้กับคณะกรรมการ ได้ดำเนินการที่ขัดแย้งกับคุณสมบัติตามข้อ ๑๑ คณะกรรมการมีสิทธิเพิกถอนการแจ้งชื่อดังกล่าวได้

ข้อ ๑๓ ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นสมควร อาจให้มีการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนอันเนื่องมาจากกรณีดังต่อไปนี้

- (๑) ผู้ร้องมิใช่ผู้ซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือผู้ทำการแทนผู้ถูกละเมิด หรือ
- (๒) ผู้ร้องเป็นผู้ทำการแทนองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนที่มีได้เป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย หรือ

(๓) ผู้ร้องเป็นผู้ทำการแทนองค์การเอกชนที่มีได้แจ้งชื่อต่อคณะกรรมการ ตามข้อ ๑๑ วรรคสอง หรือ

- (๔) ในกรณีอื่นๆ ที่คณะกรรมการหยิบยกขึ้นมาพิจารณา

หมวด ๔

การตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ส่วนที่ ๑

ระยะเวลาในการชี้แจงข้อเท็จจริง

ข้อ ๑๔ เมื่อได้รับร้องเรียน ให้ผู้รับผิดชอบคำร้องนำเรื่องเสนอคณะกรรมการโดยเร็ว เมื่อคณะกรรมการเห็นว่ากรณีดังกล่าวอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ให้คณะกรรมการแจ้งไปยังบุคคลหรือหน่วยงานที่ถูกอ้างว่า เป็นผู้ละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือบุคคลหรือหน่วยงานที่คณะกรรมการการเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน เพื่อให้บุคคลหรือหน่วยงานนั้นชี้แจงข้อเท็จจริงภายในสิบห้าวันนับตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้งจากคณะกรรมการ

กำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการอาจกำหนดระยะเวลาให้สั้นลงหรืออาจขยายเวลาได้อีกตามความเหมาะสม ทั้งนี้ให้คณะกรรมการแจ้งให้บุคคลหรือหน่วยงานนั้นทราบด้วยว่าจะต้องชี้แจงภายในระยะเวลาที่กำหนดดังกล่าว

ข้อ ๑๕ ในกรณีที่บุคคลหรือหน่วยงานไม่ชี้แจงข้อเท็จจริงภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในข้อ ๑๔ ให้คณะกรรมการดำเนินพิจารณาตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อไปตามมาตรา ๒๖

ส่วนที่ ๒

การสืบสวนและสอบสวนข้อเท็จจริง การรับฟังคำชี้แจงและพยานหลักฐาน

ข้อ ๑๖ ให้ผู้รับผิดชอบคำร้องรวบรวมข้อเท็จจริงเบื้องต้นต่าง ๆ ได้จากคำร้องและคำชี้แจงข้อเท็จจริงของบุคคลหรือหน่วยงานที่ถูกอ้างว่าเป็นผู้ละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือเกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนและพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้จากผู้ร้องและหลักฐานต่างๆประกอบคำชี้แจงข้อเท็จจริง โดยทำบันทึกสรุปเบื้องต้นเสนอต่อคณะกรรมการ

บันทึกสรุปเบื้องต้นดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดดังนี้

- (๑) สรุปข้อเท็จจริง
- (๒) ประเด็นที่มีการร้องเรียนและแก้ไขข้อกล่าวหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน
- (๓) เสนอความคิดเห็นพร้อมด้วยเหตุผลต่อคณะกรรมการ

ข้อ ๑๗ เมื่อได้รับบันทึกสรุปเบื้องต้น หากคณะกรรมการเห็นสมควรให้คู่กรณีบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าคณะกรรมการ ตามมาตรา ๒๖ วรรคสอง จะต้องแจ้งให้คู่กรณีบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๗ วัน เว้นแต่กรณีจำเป็นเร่งด่วน อาจแจ้งกำหนดวันนัดตรวจสอบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๒ วัน

ข้อ ๑๘ ในวันนัดตรวจสอบคู่กรณีสามารถชี้แจงด้วยลายลักษณ์อักษร หรือชี้แจงด้วยวาจาก็ได้ แต่การชี้แจงด้วยลายลักษณ์อักษรดังกล่าว คณะกรรมการสามารถสอบถามข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากคู่กรณีได้

ในการชี้แจงด้วยวาจา หากคู่กรณีฝ่ายใดไม่สามารถเข้าใจหรือให้ถ้อยคำได้ ให้คู่กรณีแจ้งถึงเหตุดังกล่าวให้สำนักงานทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๗ วัน เพื่อจะได้จัดหาล่ามหรือสื่อต่าง ๆ ให้แก่คู่กรณี

หากไม่สามารถตรวจสอบให้เสร็จสิ้นได้ภายในวันเดียว ให้กำหนดวันนัดอื่นต่อไป

ข้อ ๑๙ ในการชี้แจงด้วยลายลักษณ์อักษร หรือชี้แจงด้วยวาจาให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ให้ผู้ร้องหรือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนและพยานของผู้นั้นให้ถ้อยคำก่อน และให้ผู้ถูกร้องและพยานของผู้นั้นให้ถ้อยคำในลำดับต่อไป เว้นแต่คณะกรรมการจะกำหนดเป็นอย่างอื่น

(๒) ในการให้ถ้อยคำของคู่กรณีหรือพยานฝ่ายหนึ่ง คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง รวมทั้งทนายความและที่ปรึกษาของฝ่ายดังกล่าวจะเข้ารับฟังไม่ได้

(๓) คณะกรรมการสามารถซักถามเพิ่มเติมจากคู่กรณีและพยานได้

ข้อ ๒๐ คณะกรรมการอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการตรวจสอบได้

ข้อ ๒๑ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการอาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการให้มีอำนาจสืบสวนและสอบสวนข้อเท็จจริง รับฟังคำชี้แจงและพยานหลักฐานในเรื่องดังกล่าวได้

ข้อ ๒๒ ในระหว่างการพิจารณาตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ถ้าคณะกรรมการเห็นว่าเรื่องดังกล่าวสามารถไกล่เกลี่ยได้ ให้คณะกรรมการดำเนินการไกล่เกลี่ยหากคู่กรณียินยอมตกลงประนีประนอมกันเพื่อแก้ไขปัญหสิทธิมนุษยชน และการตกลงดังกล่าวอยู่ในกรอบของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ให้คณะกรรมการจัดให้มีการจัดทำข้อตกลงระหว่างคู่กรณีเป็นหนังสือไว้และให้ยุติเรื่อง

ในการดำเนินการไกล่เกลี่ย คณะกรรมการอาจมอบหมายให้คณะกรรมการที่มีความรู้และประสบการณ์ในการไกล่เกลี่ยทำการแทนก็ได้ โดยให้นำความในข้อ ๒๑ มาบังคับใช้โดยอนุโลม

ในกรณีที่ปรากฏแก่คณะกรรมการในภายหลังว่า มีการปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามข้อตกลงในหนังสือในวรรคแรก ให้คณะกรรมการดำเนินการพิจารณาตรวจสอบตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

ส่วนที่ ๓

ทนายความหรือที่ปรึกษาคู่กรณี

ข้อ ๒๓ ในการพิจารณาตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน หากคู่กรณีต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าคณะกรรมการ คู่กรณีมีสิทธินำทนายความหรือที่ปรึกษาของตนเข้ามาในกระบวนการพิจารณาตรวจสอบได้ดังต่อไปนี้

(๑) ให้คู่กรณีมีสิทธินำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้ามาได้ไม่เกินสองคน เฉพาะทนายความหรือที่ปรึกษาที่ได้แจ้งรายชื่อไว้กับสำนักงานก่อนวันตรวจสอบครั้งแรก แต่ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงทนายความหรือที่ปรึกษาในภายหลัง คู่กรณีต้องแจ้งให้สำนักงานทราบก่อนวันตรวจสอบแต่ละครั้งด้วย

(๒) ในระหว่างการตรวจสอบ หากคณะกรรมการเห็นว่า ทนายความหรือที่ปรึกษาของคู่กรณีที่มีพฤติการณ์หรือความประพฤติไม่เหมาะสม คณะกรรมการอาจไม่อนุญาตให้ทนายความ

หรือที่ปรึกษาเข้าร่วมในกระบวนการตรวจสอบครั้งนั้นได้ โดยให้มีการตรวจสอบในวันนั้นต่อไป แต่
 คู่กรณีอาจนำพยานหลักฐานหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการตรวจสอบครั้งต่อไปได้ โดยปฏิบัติตาม (๑)

(๓) ห้ามมิให้พยานหลักฐานและที่ปรึกษาตอบคำถามแทนคู่กรณีหรือพยานฝ่ายตน เว้น
 แต่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ

ส่วนที่ ๔

การจัดทำรายงาน

ข้อ ๒๔ เมื่อการพิจารณาเสร็จแล้ว ให้คณะกรรมการจัดทำรายงานผลการตรวจสอบ
 การละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อของผู้ร้องหรือผู้ซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนและผู้ถูกกล่าวหา
- (๒) เหตุแห่งการละเมิดสิทธิมนุษยชน
- (๓) รายละเอียดข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับพฤติการณ์แห่งการละเมิดสิทธิมนุษยชน
- (๔) ความเห็นพร้อมด้วยเหตุผลที่มีความเห็นดังกล่าว
- (๕) มาตรการในการแก้ไขปัญหาละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งต้องกำหนด
 โดยชัดแจ้งว่าหรือนิติบุคคลหรือหน่วยงานใดมีหน้าที่ต้องปฏิบัติในเรื่องใดและด้วยวิธีการอย่างไร
- (๖) ระยะเวลาในการดำเนินการตาม (๕)

ส่วนที่ ๕

การแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ

ข้อ ๒๕ เพื่อประโยชน์แก่ผู้ซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือในกรณีที่คณะกรรมการ
 เห็นสมควร คณะกรรมการอาจกำหนดให้คณะอนุกรรมการทำการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน
 ในเรื่องใด มีอำนาจทำการสืบสวนและสอบสวนข้อเท็จจริง และรับฟังคำชี้แจงและพยานหลักฐาน
 ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในหมวดนี้ในข้อหนึ่งข้อใดก็ได้ หรือตามที่คณะกรรมการกำหนด

ข้อ ๒๖ ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้คณะกรรมการระงับหรือแก้ไขการกระทำใด ๆ ที่ปรากฏว่าขัดต่อกฎหมาย ระเบียบ หรือมติของคณะกรรมการ

ข้อ ๒๗ ในกรณีที่คณะกรรมการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการตามข้อ ๒๖ หรือ กระทำการใด ๆ อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่คุ้มครองหรือส่งเสริมสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการจะสั่งให้นุกรรมการคนหนึ่งคนใดหรือทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ ให้คณะกรรมการแต่งตั้งบุคคลอื่นเป็นอนุกรรมการหรือคณะกรรมการแทนผู้ที่พ้นจากตำแหน่ง

ประกาศ ณ วันที่ ๒๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๕

ลงนามแล้ว

(นายเสน่ห์ จามริก)

ประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ